

נשים בשחיטה (חולין ב)

גליון 492

איתא במשנה בריש מס' חולין (דרף ב.) הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיטתן.

ובתוס' כתבו (בד"ה הכל שוחטין) כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות. ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחילה כדאמרינן פרק כל הפסולין (זבחים לא): כל הפסולים ששחטו דיעבד אין לכתחילה לא. ורמינהי ושחט מלמד שהשחיטה כשרה כו' ומשני הוא הדין דאפילו לכתחילה אלא משום דבעי למיתני טמא במוקדשים דלכתחילה לא, תנא נמי ששחטו. ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דתנא להו רישא אלא ודאי משום דנשים שוחטות לכתחילה אפילו במוקדשין.

והיינו דהא דנאמר ששחיטתם כשרה בדיעבד היינו רק בטמא אבל אשה כשרה לכתחילה.

במרדכי כתב בשם רבינו ברוך ראיתי בהל' שחיטה שהביא רבי אלדד בן מחלי וכו' והשחיטה אסורה מיד אשה וכו'. ולא כתב הטעם של דעתן קלות. אבל בתוס' וכן ברא"ש הוסיפו שדעתן קלות. ומשמע שהן מתרשלות ולא שוחטות כראוי. אבל בסמ"ג (מ"ע סג) כתב בשם הל' א"י דנשים לא ישחטו שמא יתעלפו מפני שדעתן קלות. והיינו דמצד טבען עלולות להתעייף באמצע השחיטה.

בטור (יו"ד ריש סי' א) כתב הכל שוחטין לכתחילה נשים וכו'. ובבית יוסף כתב כן כתבו התוס' בריש חולין ודלא כהל' ארץ ישראל שכתבו דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה שמא יתעלפו.

וכתב בדרישה דע שהתוספות לא כתבו שמא יתעלפו רק כתבו מפני שדעתן קלה. גם הרא"ש והר"ן ושלטי הגבורים הביאו לשון הל' א"י ולא כתבו שמא יתעלפו, וגם אין הלשון נופל ע"ז, דלבן רכות ה"ל למימר אבל דעתן קלה היינו שאינן נזהרין מעבירות, ושמא יתעלפו פירושו עייפות וחלישות הלב, שאינו יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה וכו'. שוב מצאתי שהסמ"ג כתב דבהל' א"י כתוב דנשים לא ישחטו שמא יתעלפו מפני שדעתן קלות. ונלע"ד דצריך להיות ומפני בוי"ו, ותרי טעמי קאמר, חדא שמא יתעלפו מפני שלבן רכות, ועוד מפני שדעתן קלות ואינן מדקדקות.

בראש יוסף (הפרי מגדים) כתב דאותו חכם שכתב הל' ארץ ישראל ס"ל דנשים אין להם נאמנות לומר שחטנו כראוי. ואפשר שהוציא זה ממה דאמרינן בפסחים (דרף ד:) המנוהו רבנן בדרבנן (בבדיקת חמץ) משמע דאם הוה מדאורייתא לא הוה מהימני, וה"ה בשחיטה דאין נאמנים.

ועוד כתב דיתכן שחשודות כלפי אחרים שחשודות לעבור על לאו דלפני עור. ולפי"ז אפשר לדחות הראיה מהגמ' בזבחים דשם איירי בקרבן שלהם או באוכלין מן הקרבן.

והנה הב"י כתב בשם הכלבו בשם הסמ"ק שהנשים שוחטות לעצמן, משמע שאין שוחטות לאחרים. ותמה בב"י מה חילוק בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים. וכתב בדרישה דהיינו לשיטתו של הב"י שכתב דעתן קלה פירושו שמא יתעלפו דלענין שמא יתעלפו לא שנא לעצמן או לאחרים אבל לפי מה שכתבתי שהטעם משום שדעתן קלה ואינן נזהרות שפיר יש לחלק דלעצמן שוחטות דאין לחושדן שיאכלו נבילות אבל לאחרים ששם ליכא אלא לפני עור בזה אין נזהרות.

ובכרתי ופילתי כתב דאם הטעם הוא שמא יתעלפו יש לדחות הראיה מזבחים דאם אחד עומד על גבה ורואה שלא נתעלפה כשר, ובשחיטת קדשים אינו שכיח דתשחט ולא יהא גדול עומד על גבה דהא צריך כהן לקבל הדם, וס"ל לבעל הל' א"י שבעומד על גבה כשרה לכתחילה. וכעין זה תירץ גם בראש יוסף, עיי"ש.

והקשה בטהרת הקודש (זבחים לא): על הפלתי דאם יש חשש שתתעלף איך נתיר לה בקדשים לשחוט לכתחילה הרי אין להביא קדשים לבית הפסול (ולכן טמא לא ישחוט לכתחילה שמא יגע). ואם אשה כשרה לכתחילה ע"כ שאין בה חשש כלל.

ובמהר"ץ חיות בסוגיין כתב שאין ראייה מזבחים כי אמרינן בפסחים (דף לו.) אם אמרו בזריזין יאמרו באין זריזים ובפרט אם אמרו במקום זריזין יאמרו שלא במקום זריזין. וכאן במקדש שהוא במקום זריזין לא חייש להך דנשים דעתן קלות משא"כ בשחיטת חולין דאינן זריזין חיישינן. וכן כתב בהגהות ריח"ל מייזליש. ובנימוקי הגרי"ב כתב שהחשש הוא בבדיקת הסכין, ובקדשים אין חשש דשם כל הסכינים בדוקים. אמנם בביאור הגר"א (שם יו"ד ריש סי' א) כתב עי' תוס' קידושין עו: ד"ה אין כו' וי"ל דלכתחילה אין מניחין אע"ג דכשרין (שכתבו דלכתחילה לא עשו אלא כשרים מיוחדים אפי' בעבודות הכשרות בזרים כמו שחיטה) וה"ה בחולין (אין להן לשחוט) משום פשיעותא. משמע שאין זה רק חשש מצד טבעם שאינן יכולות אלא יפשעו, שלא ישחטו כדין. ולזה אולי לא מועיל עומד על גבן או מקום זריזין. והנה בהא דאשה פסולה לעבודה אפי' כשהיא כהנת חקר באתוון דאורייתא (כלל יט) האם פסולה מדין זר דעבודה היא בבני אהרן הזכרים וממילא אשה פסולה ככל זר או שיש פסול מיוחד באשה דלמרות שהיא כהנת פסולה לעבוד כי היא אשה.

וכתבו האחרונים דנפק"מ בחקירה זו אי פסולה אשה בבמה דשם אין פסול זר, ואם פסולה מדין זר תוכל לעשות עבודות בבמה אבל אם יש פסול מיוחד של אשה יתכן שתהיה פסולה גם בבמה. ובמשנה למלך דין בזה (פ"א קרבן פסח ה"ג) והביא דהמהרי"ט כתב (קידושין לו) דאשה כשרה בבמה. ברמב"ם (פ"ט ביאת מקדש ה"א) כתב איזהו זר כל שאינו מזרע אהרן הזכרים. א"כ אשה נחשבת זרה. מאידך בירושלמי מגילה (פ"א הי"א) תני אחד האיש ואחד האשה (מקריבין בבמה) אמר ר' יוחנן לית כאן אשה, איש כתוב בפרשה. וביאר שם בפני משה דאשה פסולה בבמה.

ויש לכאורה ראייה מהתוספתא (קרבנות פ"ג ה"ח) שעושה אדם במה וכו' מקריב עליה הוא ובנו ובתו וכו'. הרי שאשה כשרה להקריב. אמנם בזכר יצחק (סי' מח אות ב) הקשה מהירושלמי ותירץ דאין כוונת התוספתא דהבת מקריבה אלא דבמת יחיד אינה כשרה אלא ליחיד שבנה אותה, וחידשה שאם בנה במה לעצמו יכול להקריב עליו קרבן בתו וכל הסמוכין על שלחנו אבל לעולם ההקרבה רק בזכרים. והגרי"ד אמר דשאלה זו תלויה בגירסת הגמ' בזבחים (דף ד.) דנאמר שם מה לקבלה שכן פסולה בזר ואשה. והשטמ"ק מחק אשה. וביאר דהשיטה ס"ל שאשה פסולה מדין זר וא"כ היא כלולה בזר וא"צ לומר זר ואשה אבל אם אשה יש בה פסול בפני עצמה שפיר גרסינן זר ואשה, שהם שני פסולים שונים.

בתורת כהנים (פר' צו פרשתא ד' ה"ג) כתוב (לגבי אשם) ישחטו לרבות שוחטים הרבה נשים גרים ועבדים. ולא מוזכר שם זרים ומשמע דאשה צריכה ריבוי מיוחד להכשירה למרות שיש בה חסרון ופסול בעצם. והיה מקום לומר דאם לאשה יש פסול בעצם יש להבין שבגלל זה בעל הל' א"י אחז שאשה לכתחילה לא תשחוט. ואין זה מצד חששות אלא דפסולה בעצם רק שתוס' הקשו דאם מוכח בגמ' דלשחיטת קדשים כשרות לכתחילה איך יתכן שפסולות לשחיטת חולין. ואמנם הראשונים כתבו דהטעם לחשוש הוא מפני שדעתן קלות אבל בהל' א"י לא כתוב הטעם וכנ"ל במדרכי. וגם אם הטעם משום דדעתן קלות י"ל שאין זה רק חשש אלא היות וזהו טבעם א"א לסמוך על שחיטתם, דעבודה וגם שחיטה צריכים זריזות וזהירות ובאשה זה לא שייך. ולכן שחיטתם עכ"פ אינה לכתחילה. ואולי בקדשים הכשירה התורה כי זה במקום זריזים וכהנים עומדים על גבה וכנ"ל אבל שתשחוט לבד לא נוכל לסמוך עליהן.

אלא דהפשטות היא דאין כוונת הבעל הל' א"י שיש להן פסולות בעצם אלא הוי חומרא בעלמא וכמו שכתב שם שגם זקן לא ישחוט, וגם אם שחט בלא ברכה אסור לאכול משחיטתו. וכן דייק בשיעורי רבינו משולם דוד הלוי (זבחים לא: עמ' קכג) וכתב דמהרמב"ם משמע (ריש פ"א פסוה"מ) דבטמא הוי חלות פסול דלא ישחוט לכתחילה ולכן כתב דאם עבר ושחט הזבח כשר (דאי הוי רק חומרא פשיטא שכשר בדיעבד) אבל בנשים אין שום חלות פסול בשחיטתן דלא הוי אלא חומרא בעלמא. וכן דייק מביאור הגר"א הנ"ל שציינן לתוס' בקידושין וכתב דה"ה בחולין משום פשיעותא, וע"כ דאין פסול בשחיטתן אלא הוי רק חומרא בעלמא, ולכן אין לחלק בין חולין לקדשים, דגם בחולין מצינו להחמיר משום פשיעותא (דאם היה פסול, מהיכי תיתי להשוות חולין לקדשים).